

WELKOM

VOORSTELLEN

www.expertisepuntburgerschap.nl

DOELEN VAN VANDAAG

- Inzicht geven in: wat is burgerschap?
- Wat zegt de wet?
- Waar en hoe kun je het jenaplan gedachtegoed toevoegen?
- Hoe ontwerp ik burgerschapsonderwijs dat past bij mijn school, onze visie en onze populatie?
- Meten van Burgerschap? : hoe past dit binnen ons gedachtegoed?

Vandaag gaat het vooral over de vraag: hoe past de jenaplan visie binnen de wettelijke opdracht

ben je nou een discussie
aan het **winnen**?

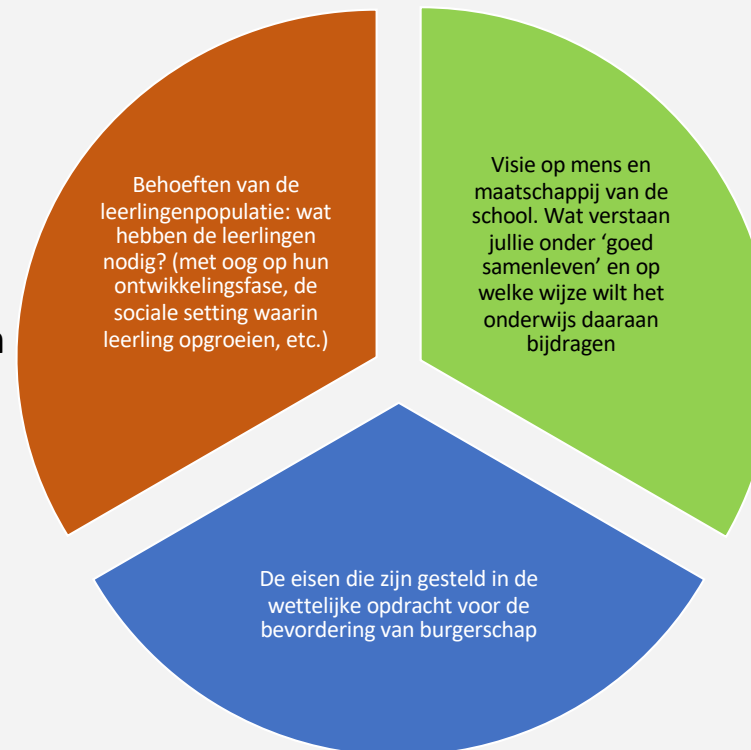

of elkaar aan
het **verliezen**?

BURGERSCHAPSONDERWIJS

- Waarom: leren samenleven met anderen. In het klein (*sociale verbanden*) en in het groot (*samenleving, democratie*)
- Hoe: aanleren sociale en maatschappelijke competenties en kennis basiswaarden
- Wat is *goed* burgerschap?

VISIE : JENAPLAN

Publicatie

Opvattingen over burgerschapsonderwijs

	Maatschappelijke problemen tegengaan	Maatschappelijke verandering	Maatschappij beschermen				
Waarom?	Voor de leerling	Voor de maatschappij					
Wie?	School	Overheid	Leerling	Groep	Ouders/verzorgenden	Maatschappij	
Wat?	Aangepast	Eensgezindheid	Kritisch	Onafhankelijkheid			
	Voegen in de samenleving	Vormen van de samenleving					
	Attituden en gedragingen	Participatie	Normen en waarden	Keuzevrijheid	Kennis		
Hoe?		Indoctrinatie	Neutraliteit				
Context?	Eigen gemeenschap	Brede samenleving	Lokaal	Wereldwijd	Belevingswereld		
Vadruk?	Typen diversiteit	Vreedzaamheid	Verzet	Politiek	Sociale omgang	Denken	Actie

(De Brouwer et al., 2023)

www.expertisepuntburgerschap.nl

MET DE JENAPLAN BRIL KIJKEN NAAR DE WET

Visie op burgerschap vanuit Jenaplan

“Democratie gaat niet vanzelf, dat moet je leren”,

“Niet door abstracte verhalen maar al doende, werkende weg.”

School waar je leert samenleven?

Meer uitspraken die passen waarin burgerschap en Jenaplan elkaar raken?

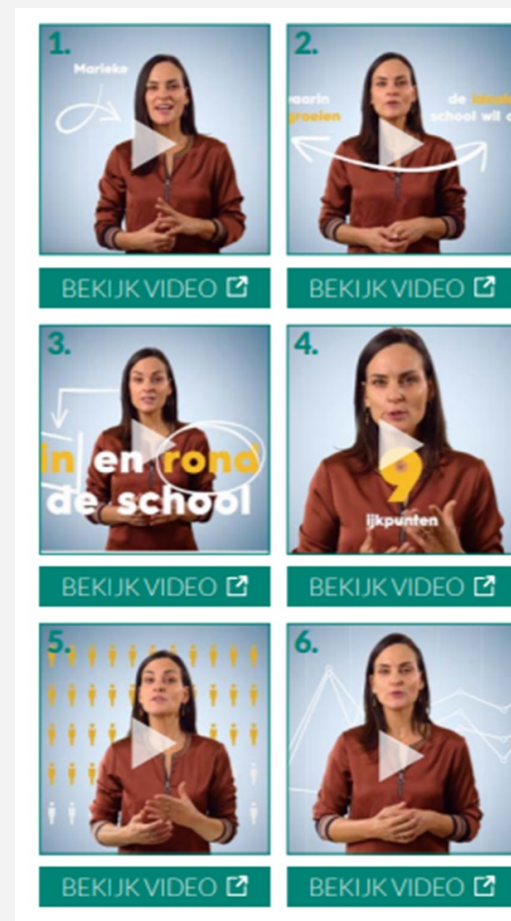
www.expertisepuntburgerschap.nl

DE EISEN VANUIT DE WETTELIJKE OPDRACHT

- Respect voor en kennis van de **basiswaarden van de democratische rechtsstaat** (Grondwet en mensenrechten) én het handelen naar deze basiswaarden op school.
  - Vrijheid; Gelijkwaardigheid; Solidariteit
- Het ontwikkelen van **sociale en maatschappelijke competenties** die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische samenleving.
- Bijbrengen van kennis over en **respect voor verschillen** in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

De basiswaarden

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkheid en gelijkwaardigheid
- solidariteit
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid [tolerantie]
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

MET DE JENAPLAN BRIL KIJKEN NAAR DE INHOUD VAN DE WET

2 items gaan we concretiseren
vanuit het jenaplan
gedachtegoed

Inhoud basisvaardigheden burgerschap po

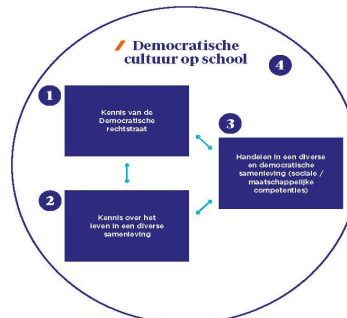
Wat zijn basisvaardigheden burgerschap?

Basisvaardigheden burgerschap gaan over kennis en vaardigheden die leerlingen nodig hebben om te kunnen functioneren in een diverse en democratische samenleving.

Op scholen is al veel aandacht voor burgerschap. Een aantal al bestaande kerndoelen (bijvoorbeeld van Nederlands en Oriëntatie op jezelf en de wereld/mens en maatschappij) sluit aan bij de burgerschapsopdracht van scholen. In 2021 is de burgerschapsopdracht voor scholen aangescherpt.

Dit betekent voor scholen dat zij leerlingen kennis bijbrengen over de basale regels van de democratische rechtsstaat, over de mensen met wie zij samenleven, zowel in hun eigen omgeving als in de maatschappij en leren om binnen deze context te handelen (zie figuur 1).

In deze factsheet lichten we de basisvaardigheden burgerschap toe en geven we een algemeen beeld van de kennis en vaardigheden in het po.

Figuur 1. Afbakening basisvaardigheid burgerschap.

2 Leven in een diverse samenleving

Leerlingen doen kennis op over de diversiteit in de samenleving. Het gaat hierbij om hoe je je verhoudt tot bijvoorbeeld levensbeschouwelijke verschillen, verschillen in seksuele gerichtheid, beperkingen, politieke oriëntaties en gender. Daarbij leren leerlingen na te denken over wat deze verschillen betekenen voor hun eigen handelen in de omgang met mensen met een andere achtergrond in hun eigen omgeving en de maatschappij als geheel. Vanuit kennis over uitingen van diversiteit begrijpen leerlingen dat diverse belangen worden vertegenwoordigd in de democratische rechtsstaat, die rekening met elkaar houden.

5 Burgerschap meetbaar maken

Burgerschap heeft geen referentieniveaus die leerlingen moeten behalen. In de factsheet burgerschap po zijn voor elk van de gebieden (figuur 1) ter illustratie items weergegeven en voorzien van percentages die zijn

3 Sociale en maatschappelijke competenties

Leerlingen kunnen de opgedane kennis over de democratische rechtsstaat en vaardigheden in het omgaan met de diversiteit in de samenleving gebruiken. Dit betekent bijvoorbeeld leren om:

- respectvol te communiceren met mensen met een andere achtergrond en/of mening;
- rekening te houden met verschillende achtergronden en waarop mensen hun oordeel baseren;
- vanuit hun eigen levensbeschouwing een beredeneerd standpunt mondeling of schriftelijk te verwoorden;
- verworven competenties (ook) in te zetten voor het algemeen belang.

gebaseerd op onderzoeken als *Peil Burgerschap aan het einde van de basisschool*. Hiervoor zijn leerlingen, leraren en schoolleiders bevraagd op hoe zij het burgerschapsonderwijs op hun school zien. De factsheet beoogt niet compleet te zijn, maar enkele indicaties te geven waarmee scholen aan de slag kunnen.

1 Democratische rechtsstaat

Leerlingen doen kennis op over de democratische rechtsstaat, in de grondwet verankerde rechten en democratische waarden (zoals vrijheid, gelijkheid en verantwoordelijkheid). Ze leren hoe verschillende belangen worden behartigd, hoe zij invloed kunnen uitoefenen en hoe besluiten worden genomen. Daarnaast leren zij welke waarden de democratische rechtsstaat heeft.

4 Schoolcultuur

Leerlingen oefenen met het leven in een diverse democratische samenleving. Leerlingen leren zo om naar andere opvattingen te luisteren, door te vragen als dingen niet duidelijk zijn en elkaar op een respectvolle, maar kritische manier te bevragen. Daarbij mogen er fouten worden gemaakt. Deze fouten kunnen onderwerp van gesprek zijn.

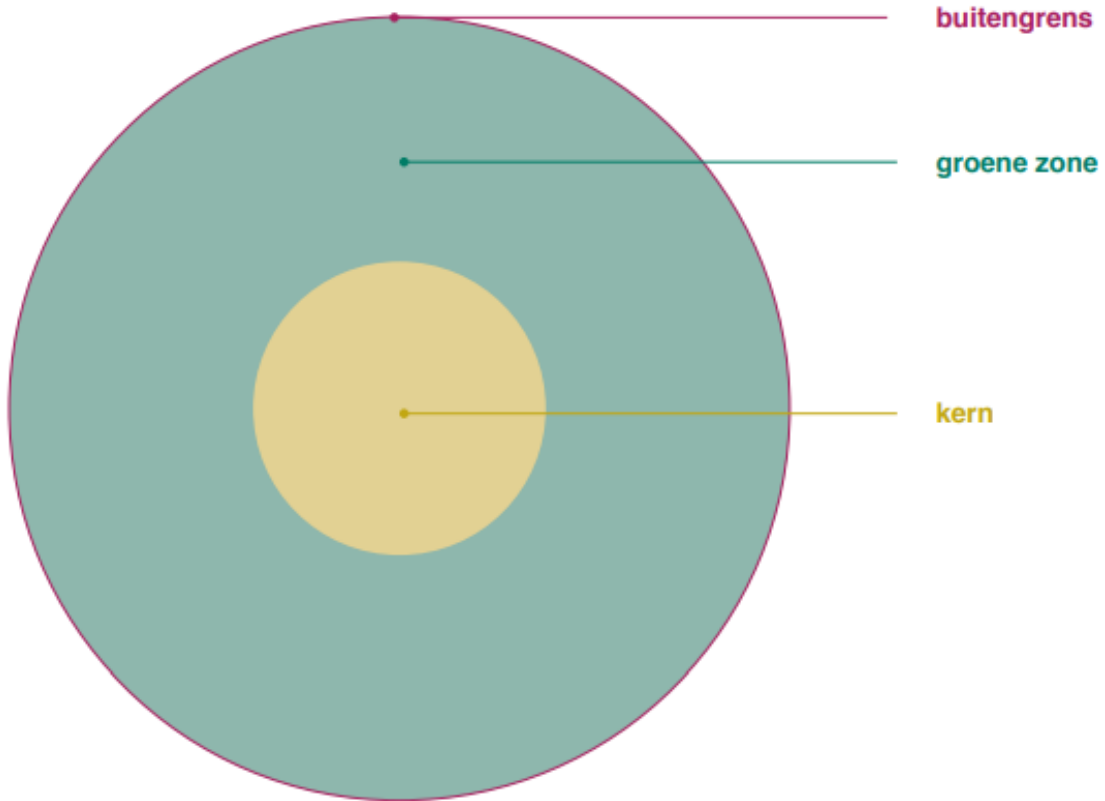
Augustus 2023

Schrijf een
voorbeeld op
een briefje.

→ **Voorleven, oefenen en internaliseren** ←

- Zorgdragen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden.
- Creëren van een omgeving waarin kinderen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden.
- Zorgdragen voor een omgeving waarin kinderen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de verschillen.

→ **doelgericht, samenhangend en herkenbaar** ←

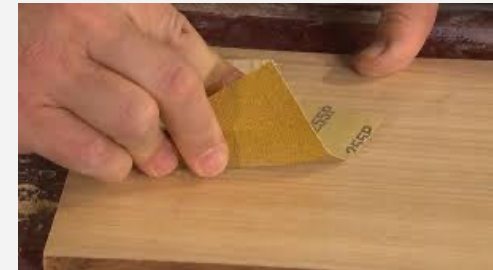

buitengrens

groene zone

kern

BASIS IS EEN OPEN, VEILIG KLASSENKLIMAAT

Maak je afspraken expliciet!

- Wij zijn een veilige omgeving voor iedereen.
- Wij mogen het met elkaar oneens zijn, er zijn meningsverschillen en tegenstellingen.
- We werken constructief samen, ongeacht meningsverschillen en tegenstellingen.
- We voeren open communicatie, onderwerpen die eerder vermeden werden, zijn bespreekbaar.
- Wij spreken elkaar met respect aan op gedrag of uitspraken die vragen oproepen.
- Wij zijn een team, wij steunen elkaar.
- Iedereen hoort erbij: wat is er nodig om iedereen het gevoel te geven dat hij/zij erbij hoort.

oefenplaats

www.expertisepuntburgerschap.nl

WIE ZIJN JULLIE EN JULLIE KINDEREN?

www.expertisepuntburgerschap.nl

WIE ZIJN JULLIE KINDEREN?

Diversiteit:

- Cultuur
- Geloven
- Handicaps
- Sociale klassen
- Man - vrouw
- Minderheden
- Politieke voorkeur
- LHBTI +

Welke maatschappelijke issues spelen er rondom jullie school?

Voor wie?

Wat hebben de kinderen nodig om te kunnen participeren?

Positieve & negatieve ervaringen van de kinderen met de NL samenleving

Wat krijgen ze mee van thuis?

Welke basiswaarden zijn lastig voor de kinderen? Welke zijn logisch?

Hebben de kinderen voldoende zelfvertrouwen?

Wat krijgen de kinderen mee vanuit hun omgeving? Knelpunten?

Kans dat ze hun stem gaan laten horen?

Welke plek hebben de kinderen in de samenleving?

Belemmeringen en kansen op het gebied van burgerschap

Met welke onderdelen van diversiteit komen de kinderen wel/niet in aanmerking?

Kans op het worden van een 'actieve burger'?

VISIE, POPULATIE EN MAATSCHAPPELIJKE ISSUES

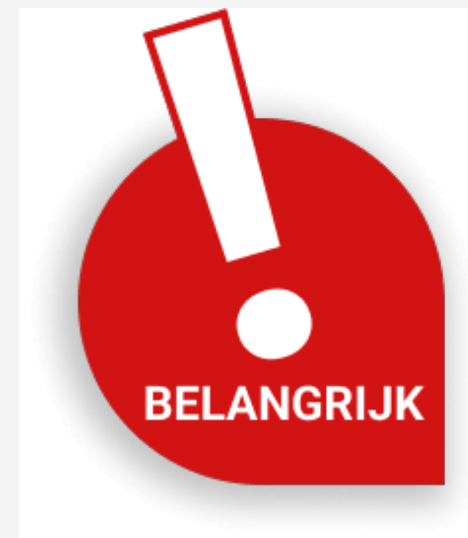

www.expertisepuntburgerschap.nl

ANALYSE: WAT HEBBEN ONZE KINDEREN NODIG OM STRAKS EEN ACTIEVE BURGER IN DE NEDERLANDSE DEMOCRATISCHE SAMENLEVING TE ZIJN?

Op zoek naar de diversiteit en de
burgerschapsbehoeften.

Wat kunnen we nu concluderen?

DOELEN, DOORGAANDE LIJN, SAMENHANGEND

Wat kan het kind (burger) als die onze school verlaat?

curriculum

cultuur

activiteiten

lesinhoud

voorbeeldgedrag

gedragsregels

dagelijkse omgang

Voorwaarde = respectvolle veilige oefenplaats

CURRICULUM = JENAPLAN

PIJLERS.

Samen praten

Samen spelen

Samen werken

Samen vieren

VAARDIGHEDEN EN HOUDING: DNA VAN EEN JENAPLAN KIND

Vul aan: MAAK KEUZES
VANUIT POPULATIE!!

Vaardigheden

- Reflecteren
- Kritisch denken
- Gesprekken voeren
- Vieren wat er te vieren valt
- Spelen – onderzoeken
- Oordeel uitstellen
- Perspectieven benutten
- Harmonie bevorderen
- Zorgzaam zijn voor je omgeving

Houding

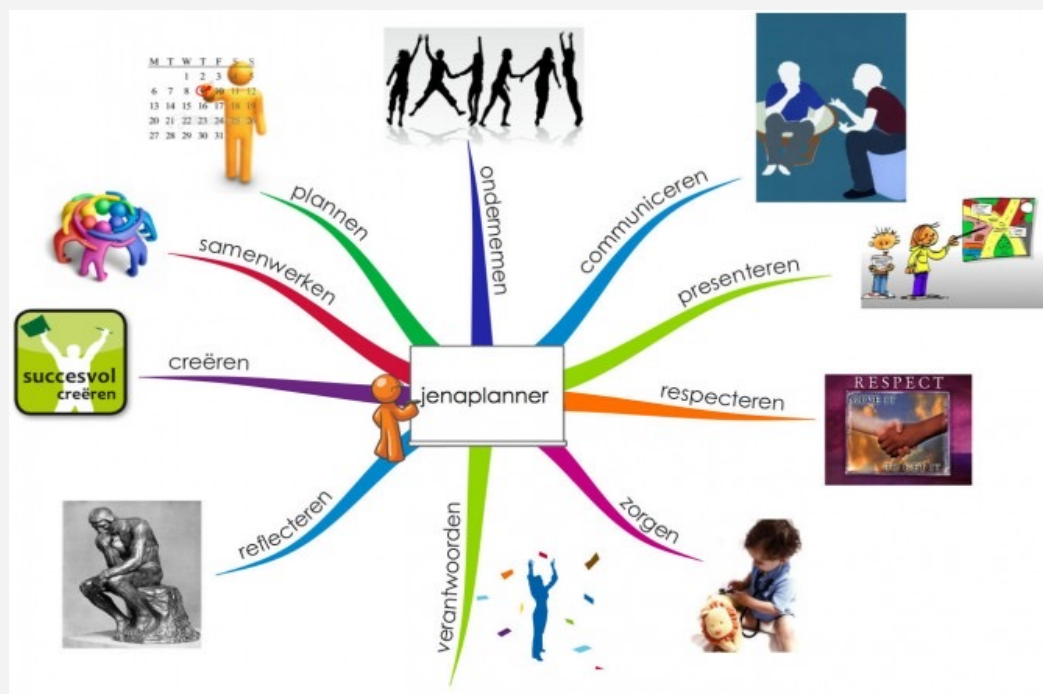
- Authentiek
- Open
- Nieuwsgierig
- Willen onderzoekend
- Vriendelijk – aardig
- Behulpzaam
- Willen leren
- Willen samenwerken
- Rekening houden met
- Verantwoordelijkheid nemen
- Bijdragen aan welbevinden van zichzelf en de ander
- Iemand tot zijn recht laten komen
- Invloed uitoefenen: stem laten horen
- Opkomen voor de minderheid

SUUS FREUDENTHAL (1908-1986): 8 GRONDBEGINSELEN

- Opvoeden tot inclusief denken
- Humanisering en democratisering: sociocratie: inspraak hebben
- Dialoog: met elkaar in plaats van ieder voor zich
- Belang van het kind in de leerling: eerste opvoeden
- Authenticiteit: het moet echt zijn
- Vrijheid : werken aan samenwerking
- Opvoeden tot kritische denken
- Creativiteit (ook kunnen verplaatsen in de ander)

Hieruit zijn de 20
basisprincipes
ontstaan

ESSENTIES: BURGERSCHAPSDOELEN SPECIFIEK MAKEN EN TOEVOEGEN?

DE GECONTROLEERDE BOTSING

BURGERSCHAP KUN JE LEREN!

DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

Vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit

Rechten en plichten

Democratische vaardigheden

Medezeggenschap

Kritisch en creatief denken

Samen werken en besluiten nemen

Empatisch vermogen

Formuleren, reflecteren, redeneren en argumenteren

OMGAAN MET CONFLICTEN

MAATSCHAPPELIJK HANDELEN

Participeren

Van lokaal tot mondiaal

Verantwoordelijkheid nemen

Verbinden van leefwerelden en maatschappelijke vraagstukken

Levensbeschouwing

In gender en seksuele voorkeur

Cultuur

Politieke voorkeur

Sociaal en economisch

OMGAAN MET VERSCHILLEN

OEFENPLAATS : WAAR OEFENEN DE LEERLINGEN EXPLICIET MEE?

Alles wat er gedurende de dag expliciet en impliciet aan bod komt, bijvoorbeeld:

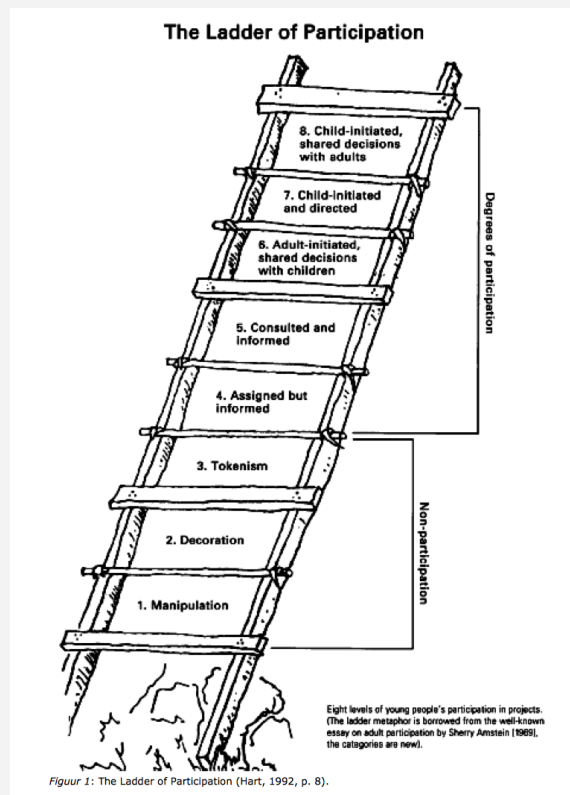

WELKE ACTIVITEITEN DOEN WIJ BINNEN ONZE JENAPLANSCHOOL IN DE OEFENPLAATS?

- Klassenbox
- Groepsvergaderingen
- Groepsindeling : leerling-gezel-meester
- Schoolwoonkamer en indeling van de tafelgroepen
- Wereldoriëntatie
- Wet van de groep: we doen wat we samen willen
- Vraag het de kinderen
- Ouder-kind gesprekken
- Ateliers – leerpleinen – keuze cursussen
- Basiswerk – themawerk – keuzewerk
- Jenaplan kringen: vertelkring – nieuwskring – debatteerkring – boekenkring - observatiekring

Participatieladder (Hart)

8. (Mee) beslissen
 Initiatief bij de kinderen.
 Volwassenen delen in de beslissingen

Vraag het de kinderen

7. Coproduceren
 Initiatief en leiding bij de kinderen. Begeleidende rol volwassenen

6. Adviseren
 Initiatief bij volwassenen.
 Kinderen delen in de beslissingen

5. Raadplegen
 Geraadpleegd en geïnformeerd.

4. Informeren
 Ad hoc betrokken door kinderen te informeren.

3. Symboolfunctie

2. Decoratie

1. Manipulatie

SAMENHANGEND, DOORGAANDE LIJN EN HERKENBAAR

Samenhang:

- Is er een verband tussen het hoofddoel en de subdoelen in de OB,MB, BB?
- Is er een opbouw in de doelen?
- Passen de doelen bij de 'burgerschapsbehoefte' van de populatie?
- Passen de doelen bij de visie van de school?
- Is het aanbod herkenbaar in de school: in het gebruik van de methode, de activiteit, de inrichting en het gedrag van kinderen en volwassenen

Visie op burgerschap

STAP 1: Hier staan we voor

Goed burgerschapsonderwijs vraagt een doelbewuste en gerichte aanpak. Een visie op wat de school met burgerschap wil bereiken. Als je weet waar het je uiteindelijk om te doen is, geeft dit richting in de dagelijkse praktijk.

Kernvragen

- 🗨️ Waartoe geven wij burgerschapsonderwijs?
- 🗨️ Wat zien wij als goed burgerschap?
- 🗨️ Welke taak zien wij voor onszelf?

Context van de school

STAP 2: Dit is onze school

Scholen kunnen sterk van elkaar verschillen. Burgerschapsonderwijs wordt van betekenis als het is afgestemd op wat er in de leefwereld van de leerlingen speelt, bij wat zij nodig hebben en wat past bij de context van de school.

Kernvragen

- 🗨️ Wie zijn de leerlingen en ouders die onze school binnenkomen en wat betekent dat voor wat we de leerlingen willen meegeven aan competenties?
- 🗨️ Welke vraagstukken en/of maatschappelijke gebeurtenissen hebben invloed op onze school en zijn aan te grijpen voor burgerschapsvorming?

Doelen voor burgerschap

STAP 3: Hier werken we aan

Verwerk visie en context tot heldere leerdoelen op schoolniveau. Formuleer concreet welke kennis, vaardigheden en houdingen leerlingen zullen leren.

Kernvragen

- ☞ Wat moeten de leerlingen kennen en kunnen op het terrein van burgerschapsvorming als ze de school verlaten?
- ☞ Wat willen we de leerlingen leren, gezien onze visie en context?
- ☞ Wat willen de leerlingen zelf leren?

Samenhang en leerlijnen

STAP 4: Zo passen wij het in

Zorg voor een doorlopende leerlijn. Verspreid de leerdoelen en inhoud over de leerjaren en geef ze een plek in het curriculum, de schoolcultuur en de activiteiten binnen en buiten de school.

Kernvragen

- ☞ Wat komt waar aan de orde en hoe bouwt het op elkaar voort?
- ☞ Welke inhouden en doelen komen al aan bod?
- ☞ Welke kunnen we toevoegen aan bestaande vakken of leergebieden?
- ☞ Welke inhouden en doelen gaan we op een andere manier aan bod laten komen; in de schoolcultuur en/of (buitenschoolse) activiteiten?

De school als oefenplaats

STAP 5: Dit is onze manier

Lesmaterialen en projecten worden vormgegeven door inspirerend aanbod te ontwikkelen of af te nemen. Ook is de hele school een oefenplaats voor het omgaan met basiswaarden van de democratie. Leerlingen doen eigen ervaringen op in bijvoorbeeld het leren omgaan met conflict en het geven van hun eigen mening.

Kernvragen

- ☞ Hoe gaan we met elkaar om binnen de school zodat leerlingen actief oefenen met basiswaarden en burgerschapscompetenties?
- ☞ Wat zijn de regels en afspraken binnen de school?
- ☞ Hoe geven we burgerschap vorm in lessen, vakoverstijgende projecten en activiteiten?
- ☞ Hoezo past deze methode/excursie bij onze school en hoe wordt het effectief voor onze leerlingen en leerdoelen?
- ☞ Hoe betrekken we onze leerlingen bij hun eigen leerproces?

Evaluëren van burgerschap

STAP 6: Wij sturen bij waar nodig

Om te weten of de school het goed(e) doet, is geregelde evaluatie nodig. Door de ontwikkeling van leerlingen in kaart brengen, kan het onderwijs worden bijgestuurd en afgestemd op de actuele leerbehoefte. Ook komen knelpunten en randvoorwaarden aan het licht, waar maatregelen voor genomen kunnen worden. Zo kan er verantwoording worden afgelegd over de aanpak van de school.

Kernvragen

- ☞ Hoe volgen we de ontwikkeling van de leerlingen ten aanzien van de gestelde leerdoelen?
- ☞ Wat gaat goed en wat vraagt aandacht (schoolbreed, per klas, per leraar en per vak/leergebied)?
- ☞ Wat gaan we eraan doen: bijstellen van de aanpak, aanscherpen van de doelen of is er iets anders nodig?

KERNDOELEN

Domein	Kerdoel po	Kerdoel onderbouw vo
A. Schoolcultuur	1. Schoolcultuur	1. Schoolcultuur
B. Samenleving en democratie	2. Diversiteit	2. Diversiteit
	3. Democratische waarden	3. Democratische waarden
	4. Maatschappelijke betrokkenheid	4. Maatschappelijke betrokkenheid
	5. Democratische betrokkenheid	5. Democratische betrokkenheid
C. Maatschappelijke vraagstukken	6. Maatschappelijke vraagstukken	6. Maatschappelijke vraagstukken

EN NU? WAT NEEM JE MEE?

- Burgerschap is geen vak
- Burgerschap doen we altijd al!
- Van impliciet naar expliciet!
- PASSEND BIJ DE VISIE EN DE POPULATIE VAN SCHOOL
- MAAK KEUZES
- HOUD REKENING MET: MONITOREN

**KLEUR BEKENNEN EN
IN DE SPANNING
STAAN
KEUZES MAKEN!**

Om over door te praten

- Hoe verhoudt je **persoonlijke visie en schoolvisie** zich tot de ideeën van de traditionele vernieuwers?
- Is de spanning tussen de ideeën van de traditionele vernieuwers en **opbrengstgericht burgerschapsonderwijs** specifiek voor de traditionele vernieuwers?
- Wat van het gedachtegoed van de traditionele vernieuwers vraagt om **afstemming op het hier en nu**?
- Wat van het gedachtegoed van de traditionele vernieuwers kan **tegenwicht bieden aan uitdagingen in onze tijd**, zoals individualisering, technologisering, versnelling en onwaarheden?

MONITOREN VAN BURGERSCHAP

Typen instrumenten
Testen en vragenlijsten
Portfolio's

Criteria

- Summatief gebruik
- Formatief gebruik
- Betekenisvol
- Bruikbaarheid

Waarom “meet” je? Onderwijs evalueren/ voortgang-effecten van je aanbod / doelen (school- groep-kind) gehaald?

1. Welke informatie heb je dan nodig?
2. Op welk niveau: school – groep - leerlingen

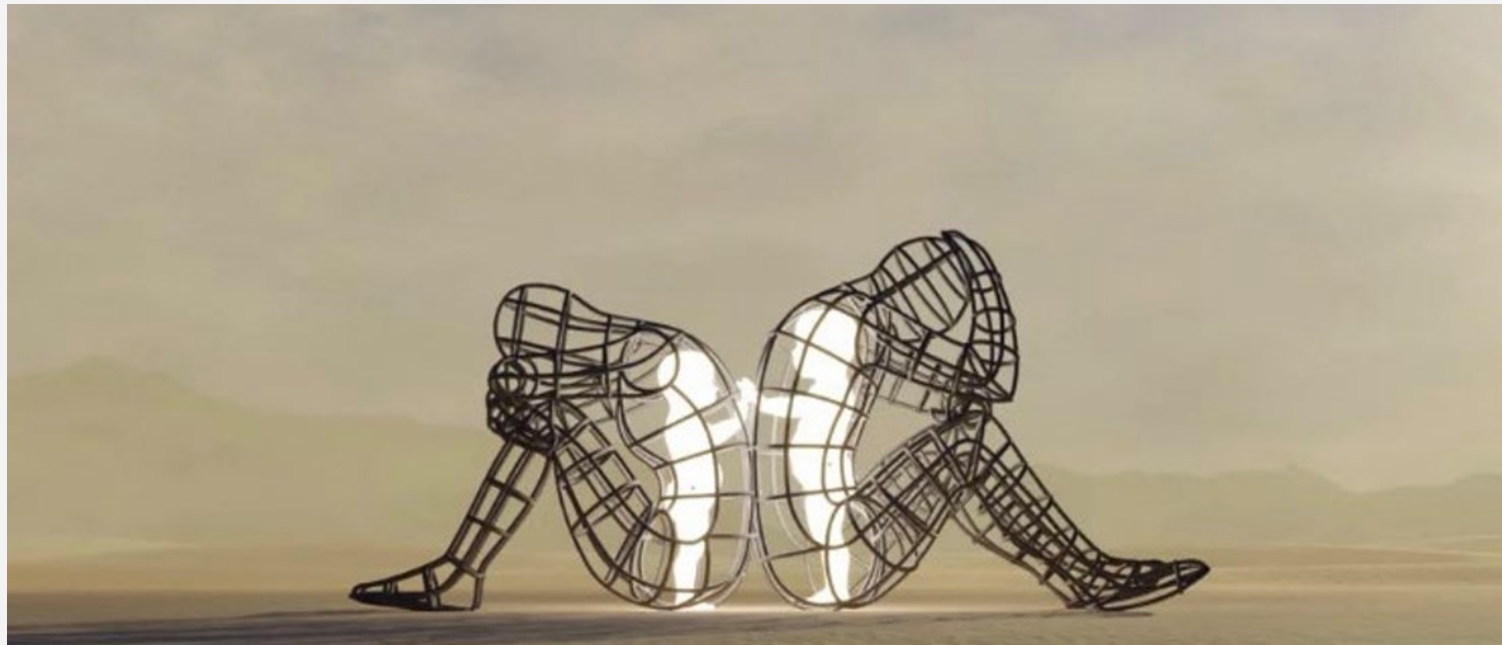
MINIMALE EISEN

Drie invalshoeken

- De minimale inhoud: basiswaarden en sociale & maatschappelijke competenties;
- Onderwijskundige uitgangspunten: **doelgericht**, **samenhangend**, **herkenbaar** en **inzichtelijk**;
- Schoolklimaat: veilige oefenplaats in overeenstemming met basiswaarden.

Burgerschapsmeten is zinvol:

Visie → concrete leerdoelen → curriculum → Burgerschap meten →
Evaluatie van verandering

PORTFOLIO (RUBRIC) OMGAAN MET VERSCHILLEN

Je ziet verschillen tussen mensen, maar vindt dat wie anders is zich moet aanpassen.

Bijvoorbeeld:

- Ik vind dat iedereen zich normaal moet gedragen.
- Ik vind dat mensen zich moeten aanpassen aan de meerderheid.
- Ik vind dat ik iedereen hetzelfde hoor te behandelen.

Je gaat er van uit dat iedereen zich aan dezelfde regels en afspraken moet houden. Je vindt dat wanneer mensen verschillend zijn, iedereen evenveel waard is.

Bijvoorbeeld:

- Ik vind dat mannen en vrouwen dezelfde kansen verdienen.
- Ik vind dat er ruimte moet zijn om jezelf te zijn als je je aan de regels houdt.
- Ik vind het normaal om andere godsdiensten, geslachten of seksuele geaardheden te respecteren.

Je staat open voor verschillen en wilt daar ook rekening mee houden. Je vindt het belangrijk anderen het gevoel te geven dat ze zichzelf kunnen zijn waar jij bij bent.

Bijvoorbeeld:

- Ik vind het belangrijk dat mijn gedrag niet beledigend is voor anderen.
- Ik sta open om over andere culturen of gebruiken te leren.
- Ik vind het zinvol om na te denken over mijn eigen vooroordelen.

Je toont interesse in verschillen en vindt het belangrijk om een zorgvuldige houding te hebben over hoe je daarmee omgaat. Je bent bereid die houding uit te leggen en bij te stellen.

Bijvoorbeeld:

- Ik probeer met mijn houding uit te dragen dat iedereen respect verdient ondanks verschillen.
- Ik vind het belangrijk dat discussies vanuit verschillende perspectieven bekeken worden.
- Ik wil anderen in mijn omgeving bewust maken van hoe zij met verschillen omgaan.

PORTFOLIO (RUBRICS)

Voordelen

Ruimte voor eigen inbreng

Ruimte voor context

Input voor verder leren

Nadelen

Tijdsintensief

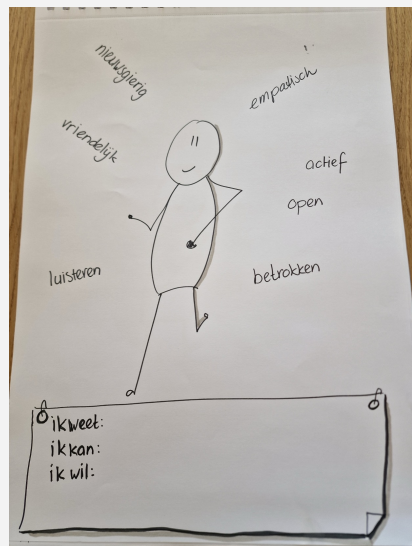
Subjectief

Complexe opdracht

Korte antwoorden

Overschatting

EIGEN DOELEN IN KAART

Focusdoel 1: Wie ben ik, wie ben ik in de groep en wie is de ander?

	Kennis	Vaardigheden	Houding
Onderbouw	- Ik weet dat ik een naam heb en hoe oud ik ben. - Ik ken de namen van de kinderen in mijn klas. - Ik weet dat iedereen anders is en dat is oké. - Ik weet dat er verschillende gezinnen zijn.	- Ik kan vertellen over mezelf. - Ik kan luisteren naar anderen. - Ik kan samen spelen en delen. - Ik kan op mijn beurt wachten.	- Ik ben nieuwsgierig naar anderen. - Ik vind het leuk om nieuwe mensen te ontmoeten. - Ik respecteer anderen en hun mening. - Ik ben behulpzaam naar anderen.
Middenbouw	- Ik weet dat ik uniek ben en dat ik talenten heb. - Ik weet dat ik bij een groep hoor (gezin, klas, sportclub). - Ik ken verschillende culturen en gewoontes. - Ik weet dat Nederland een land is met verschillende inwoners.	- Ik kan mijn mening geven en naar de mening van anderen luisteren. - Ik kan samenwerken en overleggen. - Ik kan rekening houden met anderen. - Ik kan conflicten op een vreedzame manier oplossen.	- Ik sta open voor andere meningen en culturen. - Ik ben tolerant naar anderen. - Ik toon respect voor de regels en afspraken. - Ik ben betrokken bij mijn klas en school.
Bovenbouw	- Ik ken mijn sterke en zwakke punten. - Ik weet hoe een democratie werkt. - Ik ken de rechten van een kind. - Ik weet wat discriminatie en racisme is.	- Ik kan discussiëren met respect voor anderen. - Ik kan mijn mening beargumenteren. - Ik kan me inleven in anderen. - Ik kan opkomen voor mezelf en anderen.	- Ik ben kritisch op informatie. - Ik neem verantwoordelijkheid voor mijn daden. - Ik ben solidair met anderen. - Ik zet me in voor een rechtvaardige wereld.

Eisen:

- Bruikbaar voor afstemming op actuele leerbehoefte
- Bruikbaar om beeld te geven wat leerlingen hebben geleerd
- Aansluiten bij leerdoelen school
- Informatie kennis, houding en vaardigheden

- Wijze van meten is vrij.
- Hoe wilt de school evalueren en monitoren?

Voorbeelden:

- Bijhouden leerbevorderingen
- Deelname projecten
- Portfolio
- Rubrics

IJKPUNTEN

WAAROM IJKPUNTEN
VOOR BURGERSCHAPSONDERWIJS?

NEGEN IJKPUNTEN
VOOR GOED BURGERSCHAPSONDERWIJS

● VISIE

○ LEERDOELEN

● ONDERWIJSINHOUD

● AANPAK

● SCHOOLKLIMAAT

● RESULTATEN

● PROFESSIONALISERING

● KWALITEITSZORG

● VERBINDING

www.expertisepuntburgerschap.nl

CURRICULUM.NU: ALS INSPIRATIEBRON

<https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/>

<https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/uitwerking-burgerschap/>

Grote opdrachten en bouwstenen .....

- Grote opdracht 1: Vrijheid en gelijkheid
- Grote opdracht 2: Macht en inspraak
- Grote opdracht 3: Democratische cultuur
- Grote opdracht 4: Identiteit
- Grote opdracht 5: Diversiteit
- Grote opdracht 6: Solidariteit
- Grote opdracht 7: Digitaal samenleven
- Grote opdracht 8: Duurzaamheid
- Grote opdracht 9: Globalisering
- Grote opdracht 10: Technologisch burgerschap
- Grote Opdracht 11: Denk- en handelwijzen

www.expertisepuntburgerschap.nl

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

EXPERTISEPUNT BURGERSCHAP

HULP NODIG?

Vragen of extra ondersteuning nodig?

Helpdesk: 030 – 285 66 11

info@expertisepuntburgerschap.nl

www.expertisepuntburgerschap.nl

